

Instrumenty z zakresu prawa karnego

Etapy postępowania karnego

1. Postępowanie przygotowawcze
2. Postępowanie sądowe
3. Postępowanie wykonawcze

Postępowanie przygotowawcze

- Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa lub wszczęcie postępowania z urzędu (czasem dodatkowy wniosek o ściganie wymagany)
- Postanowienie o wszczęciu lub odmowie wszczęcia postępowania (ew. zażalenie)
- Śledztwo lub dochodzenie
- Akt oskarżenia lub postanowienie o umorzeniu postępowania

Prawa pokrzywdzonego

- Prawo do informacji
- Prawo do odmowy składania zeznań (gdy osoba najbliższa) lub odmowy odpowiedzi na pytanie (gdy odp. mogłaby narazić świadka lub osobę najbliższą na odpowiedzialność karną)
- Prawo składania wniosków dowodowych
- Prawo przeglądania akt, sporządzania odpisów
- Prawo do pełnomocnika
- Prawo do zaskarżania decyzji procesowych

Izolacja sprawcy od pokrzywdzonego

Środki zapobiegawcze w postępowaniu przygotowawczym (art. 275 k.p.k.):

1. Tytułem środka zapobiegawczego można oddać oskarżonego pod dozór Policji
2. Oddany pod dozór ma obowiązek stosowania się do wymagań zawartych w postanowieniu sądu lub prokuratora. Obowiązek ten może polegać na
 1. zakazie opuszczania określonego miejsca pobytu,
 2. zgłaszaniu się do organu dozoru w określonych odstępach czasu,
 3. zawiadamianiu go o zamierzonym wyjeździe oraz o terminie powrotu,
 4. zakazie kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami,
 5. zakazie przebywania w określonych miejscach,
 6. a także na innych ograniczeniach swobody oskarżonego, niezbędnych do wykonywania dozoru

Środki zapobiegawcze – cd.

- Jeżeli zachodzą przesłanki zastosowania tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej na szkodę osoby najbliższej albo innej osoby zamieszkującej wspólnie ze sprawcą, zamiast tymczasowego aresztowania można zastosować dozór, pod warunkiem że oskarżony w wyznaczonym terminie opuści lokal zajmowany wspólnie z pokrzywdzonym oraz określi miejsce swojego pobytu.

Nakaz opuszczenia lokalu mieszkalnego

- przez podejrzanego wspólnie zamieszkującego z pokrzywdzonym (275a kpk) ;
- przesłanka – uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził;
- w postępowaniu przygotowawczym ten środek zapobiegawczy stosuje prokurator na wniosek Policji albo z urzędu
- środek ten stosuje się na okres nie dłuższy niż 3 miesiące z możliwością przedłużenia przez sąd na dalsze okresy, nie dłuższe niż 3 miesiące (może być ich więcej niż jeden);
- oskarżonemu, na jego wniosek można wskazać miejsce pobytu w placówkach zapewniających miejsca noclegowe.

Środki reakcji na przestępstwo (k.k.)

- **Kara** – charakter represyjny i prewencyjny
- **Środek karny** – przede wszystkim charakter prewencyjny (zabezpieczający, ochrona pokrzywdzonego i społeczeństwa)
- **Środek probacyjny** – orzekany na okres próby

Środki karne

W razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym przemocy przeciwko osobie najbliższej sąd może orzec:

- obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (1-15 lat),
- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami (1-15 lat),
- zakaz zbliżania się do określonych osób (1-15 lat)
- zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu (1-15 lat),
- nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (1-10 lat)

- Orzekając zakaz zbliżania się do określonych osób, sąd wskazuje odległość od osób chronionych, którą skazany obowiązany jest zachować
- obowiązek lub zakaz obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia; okres, na który środek orzeczono, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo

Art. 244 k.k. - przestępstwo

- Kto nie stosuje się do orzeczonego przez sąd obowiązku powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, nakazu opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, zakazu kontaktowania się z określonymi osobami, zakazu zbliżania się do pokrzywdzonego lub zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

Środki probacyjne

- Warunkowe umorzenie postępowania karnego,
- warunkowe zawieszenie wykonania orzeczonej kary
- warunkowe przedterminowe zwolnienie

Środki związane z poddaniem sprawcy próbie są również środkami karnymi, przy czym dwa pierwsze mają **charakter samoistny** - jako forma reakcji na przestępstwo, trzeci zaś jest w istocie **korektą kary** w toku jej wykonania, tyle że opartą na mechanizmie probacyjnym.

Warunkowe zawieszenie wykonania kary

- Sąd może warunkowo zawiesić wykonanie orzeczonej kary pozbawienia wolności nie przekraczającej 2 lat, kary ograniczenia wolności lub grzywny orzeczonej jako kara samoistna, jeżeli jest to wystarczające dla osiągnięcia wobec sprawcy celów kary, a w szczególności zapobieżenia powrotowi do przestępstwa.
- Zawieszając wykonanie kary, sąd bierze pod uwagę przede wszystkim postawę sprawcy, jego właściwości i warunki osobiste, dotychczasowy sposób życia oraz zachowanie się po popełnieniu przestępstwa.

Okres próby

Zawieszenie wykonania kary następuje na okres próby, który biegnie od uprawomocnienia się orzeczenia i wynosi:

- 1) od 2 do 5 lat - w wypadku warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności,
- 2) od roku do 3 lat - w wypadku warunkowego zawieszenia wykonania grzywny lub kary ograniczenia wolności.

Obowiązki w okresie próby

Zawieszając wykonanie kary sąd może zobowiązać skazanego do:

- 1) informowania sądu lub kuratora o przebiegu okresu próby,
- 2) przeproszenia pokrzywdzonego,
- 3) wykonywania ciężącego na nim obowiązku łożenia na utrzymanie innej osoby,
- 4) wykonywania pracy zarobkowej, do nauki lub przygotowania się do zawodu,
- 5) powstrzymania się od nadużywania alkoholu lub używania innych środków odurzających,
- 6) poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym,
- 6a) uczestnictwa w oddziaływaniach korekcyjno-edukacyjnych,
- 7) powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
- 7a) powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób,
- 7b) opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym,
- 8) innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa.

Obligatoryjne zarządzenie wykonania kary

Sąd zarządza wykonanie kary:

- ✓ jeżeli skazany w okresie próby popełnił podobne przestępstwo umyślne, za które orzeczono prawomocnie karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania
- ✓ jeżeli skazany za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą

Fakultatywne zarządzenie wykonania kary

Sąd może zarządzić wykonanie kary, jeżeli skazany:

- ✓ w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, w szczególności gdy popełnił przestępstwo albo jeżeli uchyla się od uiszczenia grzywny, od dozoru, wykonania nałożonych obowiązków lub orzeczonych środków karnych
- po wydaniu wyroku, lecz przed jego uprawomocnieniem się, rażąco narusza porządek prawny, a w szczególności gdy w tym czasie popełnił przestępstwo.

Zarządzenie wykonania kary nie może nastąpić później niż w ciągu 6 miesięcy od zakończenia okresu próby

Warunkowe przedterminowe zwolnienie

- ✓ Skazanego na karę pozbawienia wolności sąd może warunkowo zwolnić z odbycia reszty kary tylko wówczas, gdy jego postawa, właściwości i warunki osobiste, okoliczności popełnienia przestępstwa oraz zachowanie po jego popełnieniu i w czasie odbywania kary uzasadniają przekonanie, że skazany po zwolnieniu będzie przestrzegał porządku prawnego, w szczególności nie popełni ponownie przestępstwa.
- ✓ Co do zasady skazanego można warunkowo zwolnić po odbyciu co najmniej połowy kary
- ✓ W razie warunkowego zwolnienia czas pozostały do odbycia kary stanowi okres próby, który jednak nie może być krótszy niż 2 lata ani dłuższy niż 5 lat

Warunkowe przedterminowe zwolnienie

Warunkowo zwolnionego sąd może w okresie próby oddać pod dozór kuratora sądowego oraz orzec:

- obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami,
- zakaz zbliżania się do określonych osób
- zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu,
- nakaz opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym

Odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia

- Sąd penitencjarny odwołuje warunkowe zwolnienie, jeżeli zwolniony, skazany za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą, w okresie próby rażąco narusza porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec osoby najbliższej lub innej osoby małoletniej zamieszkujących wspólnie ze sprawcą.

Art. 12d ustawy o przeciwdziałaniu przemocy

1. W przypadku gdy wniosek kuratora zawodowego o zarządzenie wykonania warunkowo zawieszanej kary pozbawienia wolności lub odwołanie warunkowego przedterminowego zwolnienia dotyczy skazanego za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, który w okresie próby rażąco naruszył porządek prawny, ponownie używając przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, sąd właściwy do rozpoznania wniosku zarządza zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie skazanego na posiedzenie w przedmiocie rozpoznania wniosku.
2. Zatrzymanemu, na jego żądanie, należy niezwłocznie umożliwić nawiązanie w dostępnej formie kontaktu z adwokatem, a także bezpośrednio z nim rozmowę.
3. Wydane przez sąd postanowienie o zarządzeniu wykonania kary albo o odwołaniu warunkowego przedterminowego zwolnienia podlega wykonaniu z chwilą jego wydania; sąd, który wydał postanowienie, albo sąd właściwy do rozpoznania zażalenia może wstrzymać wykonanie postanowienia.

Cywilnoprawne instrumenty
izolacji sprawcy od ofiary przemocy

Eksmisja na podstawie art. 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Zobowiązanie do opuszczenia mieszkania orzekane na wniosek przez sąd cywilny;

- Wniosek składa osoba dotknięta przemocą, wspólnie zamieszkująca ze sprawcą (wpis – 40 zł),
- Przesłanka: czynienia przez sprawcę szczególnie uciążliwym wspólnego zamieszkiwania przez stosowanie przemocy,
- termin do rozpoznania sprawy – 1 miesiąc,
- wykonalność orzeczenia – z chwilą ogłoszenia,
- nowe uregulowania prawne (1046 kpc) – skuteczna egzekucja bez konieczności zapewnienia pomieszczenia tymczasowego
- zmiana orzeczenia możliwa w razie zmiany okoliczności (zmiana lub uchylene).

Eksmisja na podstawie ustawy o ochronie praw lokatorów

- Gdy małżonek, rozwiedziony współmałżonek lub inny współlokator swoim rażąco nagannym postępowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie
- Pozew do sądu cywilnego
- Eksmisji osoby stosującej przemoc nie można orzec, gdy jest ona wyłącznym właścicielem mieszkania

Eksmisja przy rozwodzie lub separacji

- W pozwie o rozwód lub separację można domagać się eksmisji (brak dodatkowej opłaty)
- Gdy małżonkowie zajmują wspólne mieszkanie, a jeden z nich swym rażąco nagannym zachowaniem uniemożliwia wspólne zamieszkiwanie
- Brak możliwości orzeczenia eksmisji, gdy mieszkanie stanowi majątek odrębny sprawcy